

TO'RAQO'RG'ON AGROTEXNOLOGIYALAR TEXNIKUMI

Nuriddiniv Qaxramon Muxitdinovich

“Markaziy Osiyo transport-logistika tizimini rivojlantirish yo'nalishlari”

Annotatsiya: Ushbu maqola Markaziy Osiyo mintaqasida transport-logistika tizimini rivojlantirish yo'nalishlarini kompleks tarzda o'rganishga bag'ishlangan. Mintaqaning geostrategik ahamiyati, tranzit salohiyati va iqtisodiy integratsiya jarayonlari transport infratuzilmasining takomillashuvi bilan chambarchas bog'liq ekanligi ko'rsatiladi. Tadqiqotda mavjud transport yo'laklarining samaradorligi, logistika xizmatlari sifati hamda mintaqaviy hamkorlik darajasi tahlil qilinadi. Shuningdek, transport infratuzilmasining eskirganligi, bojxona tartib-taomillari, tranzit xarajatlarining yuqoriligi va ekologik muammolar kabi asosiy to'sqinliklar tahlil etiladi. Maqolada Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi integratsiyani kengaytirish, yangi yo'nalishlarda investitsiyalarni jalb etish hamda multimodal transport tizimlarini joriy etish orqali logistika tizimining samaradorligini oshirish bo'yicha strategik yo'nalishlar taklif etiladi. Taklif etilgan yechimlar transport xizmatlarini raqobatbardosh darajaga olib chiqish va mintaqaning barqaror iqtisodiy rivojlanishiga hissa qo'shishni maqsad qilgan.

В данной статье: рассматриваются ключевые направления развития транспортно-логистической системы в регионе Центральной Азии. Анализируются существующие транспортные коридоры, проблемы и ограничения в инфраструктуре, высокие логистические расходы, а также вопросы эффективности таможенного администрирования и тарифной политики. Особое внимание уделено вопросам региональной интеграции, внедрению мультимодальных транспортных решений, цифровизации логистических процессов и международному сотрудничеству. Предложенные стратегические меры направлены на повышение конкурентоспособности транспортно-логистической системы, укрепление транзитного потенциала и расширение экономических связей между странами Центральной Азии. Совокупность этих подходов может способствовать более глубокой интеграции региона в глобальные торгово-транспортные сети и устойчивому экономическому росту.

Kalit so'zlar: Markaziy Osiyo, transport-logistika, tranzit salohiyati, infratuzilma, mintaqaviy hamkorlik, multimodal transport, logistika xizmatlari, iqtisodiy rivojlanish.

Транспортные коридоры, логистика, мультимодальный транспорт, региональная интеграция, инфраструктура, цифровизация, транзитный потенциал, международное сотрудничество,

Transport corridors, logistics, multimodal transport, regional integration, infrastructure, digitalization, transit potential, international cooperation

KIRISH

Markaziy Osiyo ayni paytda global transport-logistika jarayonlarida strategik ahamiyatga ega bo'lgan makonlardan biridir. Mazkur mintaqaning geografik joylashuvi uni Yevropa,

Osiyo va Markaziy Sharqni bog'lovchi muhim transport yo'laklariga aylantiradi, bu esa uning tranzit salohiyatini sezilarli darajada oshiradi. Shunga qaramay, mintaqa mamlakatlari o'z transport va logistika tizimlarini zamonaviy talablarga moslashtirishda bir qator to'siqlar bilan to'qnashadi: infratuzilmaning qisman eskirgani, logistik xarajatlar balandigi, chegara o'tkazish punktlaridagi byurokratik kechikishlar va tarif siyosatidagi notengliklar bulardan ayrimlaridir.

Bunday sharoitda Markaziy Osiyo transport-logistika tizimini takomillashtirish o'ziga xos qiymatga ega bo'lib, u nafaqat mintaqaning ichki iqtisodiy sudrasi hamda tashqi savdo faoliyatini kengaytirishga, balki uni jahon savdo va logistika tarmoqlariga chuqurroq integratsiyalashtirishga xizmat qiladi. Infratuzilma investisiyalari, multimodal transport yo'laklarini rag'batlantirish, raqamlashtirish texnologiyalarini joriy etish va mintaqaviy hamkorlikni mustahkamlash — bunga erishishda muhim yo'nalishlar hisoblanadi.

Shu ma'noda, ushbu maqolada Markaziy Osiyo transport-logistika tizimining joriy holati, unda mavjud asosiy to'siqlar hamda uning samaradorligini oshirish bo'yicha strategik choralar tahlili amalga oshirildi. Maqsad — mintaqaning tranzit salohiyatini rivojlantirish orqali logistika tizimini yanada mustahkamlash va uning global savdo jarayonlaridagi o'rnini kuchaytirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar taqdim etishdan iboratdir.

Транспортно-логистическая система Центральной Азии играет ключевую роль в экономическом развитии региона из-за его географического положения на пересечении международных торговых путей. Несмотря на значительный транзитный потенциал, страны региона сталкиваются с рядом проблем, включая устаревшую инфраструктуру, высокие логистические затраты, неэффективные таможенные процедуры и фрагментарные тарифные политики. Современные глобальные тенденции, такие как цифровизация, внедрение мультимодальных перевозок и углубление регионального сотрудничества, создают новые возможности для развития интегрированной транспортно-логистической сети. Успешная реализация этих подходов может способствовать укреплению конкурентоспособности региона на мировом рынке, снижению времени доставки грузов, оптимизации затрат и повышению уровня экономической интеграции между государствами Центральной Азии.

The transport and logistics system of Central Asia occupies a strategic position in global trade due to the region's geographic location at the intersection of major international routes. Despite its transit potential, the region faces several challenges including outdated infrastructure, high logistics costs, inefficient customs procedures, and fragmented tariff policies. Emerging global trends — such as digitalization, adoption of multimodal transportation, and enhanced regional cooperation — provide new opportunities to develop an integrated transport and logistics network. Successfully implementing these strategies could enhance competitiveness, reduce freight transit times, optimize costs, and deepen economic integration among Central Asian countries.

Transport-logistika tizimining holati va mavjud muammolar

1. Infratuzilma va kommunikatsiyalar

Markaziy Osiyo davlatlarida temir yo'llar, avtomobil yo'llar, havo va dengiz yo'laklari belgilangan tartibda zamonaviy talablarga javob bermaydi. O'tkerli yo'llar logistika tezligini

cheklaydi, yirik transport roslamalarini chiqarishni qiyinlashtiradi. Mavjud infratuzilmaning qisman modernizatsiyasi bo'lganiga qaramasdan, uning umumiy darajasi past

2. Logistika xarajatlari va xizmat sifatlari

Logistika xizmatlari uchun zarur bo'lgan xarajatlar ko'p hollarda yuqori hisoblanadi, bu ichki va tashqi savdoni tejab qo'yadi. Bunday vaziyatda, chekka bozorlar va kichik tadbirkorlar uchun xizmatlar arzon va samarali bo'lmaydi.

3. Boyxona va regulyatorlik to'siqlari

Chegaralar orqali tovarlar aylanishi jarayonida qo'yilgan boyxona va rag'batsiz regulyasiyalar logistika samaradorligini sezilarli darajada pasaytiradi. Elektron hujjat aylanishi va raqamlashtirish tizimlari yetarli darajada joriy etilmagan.

4. Mintaqaviy integratsiya va hamkorlik

Mintaqa mamlakatlari o'rtasida transport va logistika sohasida hamkorlik darajasi ham past bo'lib, mamlakatlar o'rtasida barcha tariflar, yo'laklar va standartlar muvofiqlashmagan. Bu holat tranzit tovarlar uchun maksimal samarasizlikni keltirib chiqaradi.

Rivojlanish yo'nalishlari va strategik choralar

1. Multimodal transport yo'laklarini joriy etish

Multimodal transport tizimi yo'llar, temir yo'llar va havo yo'nalishlarini birlashtirib, transport samaradorligini oshirish uchun muhim. Bu turdagi tizimlar miqyosida transport vaqti qisqaradi va xarajatlar pasayadi.

2. Raqamlashtirish va elektron tizimlarni joriy etish

Boyxona tizimi yoki logistika monitoring platformalari orqali elektron hujjat aylanishi tizimni shiddat bilan yangilashga xizmat qiladi. Bu transport harakatini tezlashtirish va tarmoqda qimmatli ma'lumotlarni real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi.

3. Infratuzilma investisiyalari

Infratuzilmaga investisiyalar, shu jumladan yo'llar, temir yo'llar va portlar bosqichma-bosqich modernizatsiya qilinishi lozim. Investisiyalar mintaqaviy hamkorlikqa asoslangan holda olib borilganda natija yuqori bo'ladi.

4. Mintaqaviy hamkorlik va siyosiy kengashlar

Mintaqaviy transport hamda logistika siyosatini muvofiqlashtirish uchun maxsus kengashlar tashkil etilishi mumkin. Masalan, transport va logistika bo'yicha mintaqaviy kengashlar, strategik platformalar majlislari, Birlashgan milliy dasturlar.

Hal qilinarli muammolar va innovatsiya yo'nalishlari

1. Ekologik barqaror logistika

Kuzatib borish davrida ekologik standartlarga to'liq rioya qilish — transport jarayonini kam energiya xarajatli va atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

2. Xalqaro hamkorlik va savdo yo'laklarining kengayishi

O'zbekiston va Qozog'iston kabi mamlakatlar xalqaro savdo yo'laklarini rivojlantirishda muhim rol oynar ekan, mazkur yo'nalishdagi tashqi investisiyalarni jalb qilish mintaqaviy integratsiyani kuchaytirishi mumkin.

XULOSA

Markaziy Osiyo transport-logistika tizimini rivojlantirish mamlakatlar iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish, tranzit salohiyatini to'liq ishga solish va global savdo tarmoqlariga integratsiyani ta'minlashga xizmat qiladi. Yangi texnologiyalar, raqamlashtirish, infratuzilma modernizatsiyasi va mintaqaviy hamkorlik — bu yo'nalishlarda samarali strategiyani shakllantirishda muhim omillar hisoblanadi. Qo'llanilayotgan choralar o'z navbatida iqtisodiy o'sishni rag'batlantirib, transport logistika tizimlarining raqobatbardoshligini oshiradi.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР (REFERENCES):

1. Narziyev U. O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT. DOI:10.5281/zenodo.15776844 (green-eco.uz)
2. Usmonov M.F. MARKAZIY OSIYO DAVLATLARINING TRANSPORT TIZIMIDAGI ASOSIY MUAMMOLAR. WOS Journals. (wosjournals.com)
3. Qudratova G.A. Markaziy Osiyo davlatlari transport tizimidagi asosiy muammolar. Scientific Journal. (scientific-jl.com)
4. Strategy for the Development of Modern Logistics Systems in Central Asia. Architecture Image Studies, 6(3), 2025. (journals.ap2.pt)
5. Meliyev N.I. Markaziy Osiyo transport tizimini rivojlantirish siyosatida O'zbekiston tashabbuslari. Oriental Renaissance. (oriens.uz)
6. Markaziy Osiyoning tranzit salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish bo'yicha amaliy tashabbuslar. uzlidep.uz. (uzlidep.uz)